

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

25 април 2013 година *

„Социална политика — Равно третиране в областта на заетостта и професиите — Директива 2000/78/ЕО — Член 2, параграф 2, буква а), член 10, параграф 1 и член 17 — Забрана на дискриминацията, основана на сексуална ориентация — Понятие за „факти, от които може да бъде заключено, че е налице [...] дискриминация“ — Разместване на тежестта на доказване — Ефективни, пропорционални и възпиращи санкции — Лице, което се представя и се възприема от общественото мнение като ръководител на професионален футболен клуб — Публични изявления, които изключват наемането на футболист, представян като хомосексуалист“

По дело C-81/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Curtea de Apel București (Румъния) с акт от 12 октомври 2011 г., постъпил в Съда на 14 февруари 2012 г., в рамките на производство по дело

Asociația Accept

срещу

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н М. Ilešič, председател на състав, г-н V. Skouris, председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия от трети състав, г-н E. Jarašiūnas, г-н A. Ó Caoimh (докладчик) и г-н C. G. Fernlund, съдии

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-н M. Alekseejev, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 януари 2013 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Asociația Accept, от R.-I. Ionescu, avocat,

— за Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, от г-н A. C. F. Asztalos и г-н C. Nuică, както и от г-жа C. Vlad, в качеството на представители,

* Език на производството: румънски.

- за румънското правителство, от г-н R. H. Radu, както и от г-жа E. Gane и г-жа A. Voicu, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от г-н J. Enegren и г-жа C. Gheorghiu, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, параграф 2, буква а), на член 10, параграф 1 и на член 17 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Asociația ACCEPT [сдружение Асепт] (наричано по-нататък „Асепт“) и Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (Национален съвет за борба с дискриминацията, наричан по-нататък „CNCD“) във връзка с решението на последния, с което се отхвърля частично жалба, подадена вследствие на публични изявления, направени от лице, представящо се и възприемано от общественото мнение като ръководител на професионален футболен клуб — изявления, които изключват наемането от този клуб на футболист, представян като хомосексуалист.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съгласно член 1 от Директива 2000/78 тя има за цел „да регламентира основната рамка за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация по отношение на заетостта и упражняването на занятие, с оглед прилагането в държавите членки на принципа за равно третиране“.
- 4 Съображения 15, 28, 31 и 35 от посочената директива имат следната редакция:

„(15) Оценяването на фактите, от които може да се заключи, че е налице пряка или непряка дискриминация е от компетенциите на националните съдебни или други компетентни органи, в съответствие с разпоредбите на националното законодателство или практика.[...]

[...]

(28) Настоящата директива регламентира минимум изисквания, като дава на държавите членки възможността от въвеждане и прилагане на по-благоприятни разпоредби. [...]

[...]

(31) Правилата за тежестта на доказване следва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* дискриминация и за да бъде ефективно приложението на принципа за равно третиране, тежестта на доказване следва да се премести върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация. [...]

[...]

(35) Държавите членки следва да осигурят ефективни, пропорционални и [възпиращи] санкции в случай на нарушения на задълженията по настоящата директива“.

5 Озаглавен „Понятие за дискриминация“, член 2 от същата директива предвижда в параграфи 1—3:

„1. За целите на настоящата директива, „принципът за равно третиране“ означава, че няма да има пряка или непряка дискриминация въз основа, на който и да е от признаците, посочени в член 1.

2. За целите на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа един от признаците, упоменати в член 1.

[...]

3. Тормозът се приема като форма на дискриминация по смисъла на параграф 1, когато нежелано поведение, свързано с някое от основанията, упоменати в член 1, се извършва с целта или последицата на уронване на достойнството на личността и създаването на сплашваща, враждебна, срамна, унижителна или обиждаща среда. В този контекст понятието за тормоз може да бъде определено в съответствие с националните закони и практика на държавите членки“.

6 Член 3, параграф 1 от Директива 2000/78 има следната редакция:

„В границите на сферите на компетентност, поверени на [Европейския съюз], настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публични органи, във връзка с:

а) условията за достъп до заетост, самостоятелна заетост или упражняване на занятие, включително критериите за подбор и условия за наемане на работа, в който и да е клон на дейност на всички нива на професионалната йерархия [...]

[...]“.

7 Член 8, параграф 1, от Директива 2000/78 гласи, че „[д]ържавите членки могат да приемат или поддържат разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на принципа за равно третиране от тези, изложени в настоящата директива“.

8 Съгласно член 9 от посочената директива:

„1. Държавите членки осигуряват, че съдебните и/или административни процедури [...] за привеждане в изпълнение на задълженията по настоящата директива са достъпни за всички лица, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране [...]

2. Държавите членки осигуряват, че асоциациите, организациите и други юридически лица, които имат, в съответствие с критериите, изложени от тяхното национално законодателство, законосъобразен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива могат да участват от името, или в подкрепа на тъжителя, с нейно или негово одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, съществуваща за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива.

3. Параграфи 1 и 2 не накърняват националните разпоредби за ограниченията във времето за започване на дела по отношение на принципа на равно третиране“.

9 Член 10 от същата директива, озаглавен „Тежест на доказване“, гласи в параграфи 1—4:

„1. Държавите членки предприемат необходимите мерки в съответствие с техните национални правни системи, за да гарантират, че когато лица, които считат себе си за засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, представят пред съда или друга компетентна власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, ответникът следва да докаже, че няма нарушение на принципа за равно третиране.

2. Параграф 1 не възпрепятства приемането от държавите членки на правила за доказване, които са по-благоприятни за ищците.

3. Параграф 1 не се отнася до наказателни производства.

4. Параграфи 1, 2 и 3 също се прилагат към всички съдебни производства, предприети в съответствие с член 9, параграф 2“.

10 Член 17 от Директива 2000/78 предвижда:

„Държавите членки регламентират правилата за санкциите, приложими при нарушение на националните разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива и предприемат всички необходими мерки да гарантират тяхното прилагане. Санкциите, които могат да включат изплащане на обезщетение на жертвата, следва да бъдат ефективни, пропорционални и [възпиращи]. [...]“.

Румънското право

11 Предмет на Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (Правителствено постановление № 137/2000 за предотвратяване и наказване на всички форми на дискриминация), публикувано с последващите изменения и допълнения, въведени по-конкретно със Закон № 324 от 14 юли 2006 г. и публикувано отново на 8 февруари 2007 г. (*Monitorul Oficial al României*, част I, № 99 от 8 февруари 2007 г., наричано по-нататък „OG № 137/2000“), е транспонирането на Директива 2000/78.

12 Съгласно член 2, параграф 11 от OG № 137/2000 дискриминационните действия водят до търсенето на гражданска, административна или наказателна отговорност, според случая, в условията, предвидени от закона.

13 Член 5 от OG № 137/2000 определя като административно нарушение обуславянето на участието на дадено лице в стопанска дейност от неговата сексуална ориентация.

14 Член 7, параграф 1 от OG № 137/2000 предвижда, че отказът от страна на физическо или юридическо лице да назначи на работа дадено лице поради неговата сексуална ориентация, с изключение на предвидените в закона случаи, съставлява административно нарушение.

15 Член 15 от OG № 137/2000 гласи:

„Извън случаите, в които деянието попада в приложното поле на наказателния закон, административно нарушение [...], ако [...] е всяко действие, чиято цел е да накърни достойнството или да създаде атмосфера на сплашване, на враждебност, на унижение, оскърбление и обида по отношение на лице, група лица или на дадена общност поради тяхната [...] сексуална ориентация“.

16 Съгласно член 20 от OG № 137/2000:

„1) Лице, което счита, че е обект на дискриминация, може да се отнесе към [CNCD] в едногодишен срок, считано от датата на настъпването на фактите, или от датата, на която то е могло да узнае за тяхното настъпване.

2) [CNCD] се произнася по жалбата с решение на Управителния колегиум [...]

[...]

6) Заинтересованото лице е длъжно да докаже съществуването на факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, докато лицето, срещу което е подадена жалба, следва да докаже, че фактите не съставляват дискриминация. [...]

7) Управителният колегиум се произнася по жалбата в срок от 90 дни от датата на подаването ѝ и [неговото решение] определя: [...] реда за плащане на глобата, [...]

[...]“.

17 Член 26, параграфи 1 и 2 от OG № 137/2000 гласи:

„1) Предвидените в членове [...] 5—8 [...] и 15 административни нарушения се наказват с глоба от 400 RON до 4 000 RON, ако дискриминацията се отнася до физическо лице, или с глоба от 600 RON до 8 000 RON, ако дискриминацията се отнася до група лица или общност.

2) Санкции могат да бъдат налагани и на юридическите лица. [...]“.

18 Член 27, параграф 1 от OG № 137/2000 предвижда:

„Всяко лице, което счита, че е жертва на дискриминация, може да поиска пред съда да му се присъди обезщетение и възстановяване на положението, в което се е намирало преди дискриминацията, или премахване на последиците от дискриминацията по общия ред. Това искане [...] не се обуславя с подаването на жалба пред [CNCD]“.

19 Член 28, параграф 1 от OG № 137/2000 има следната редакция:

„Неправителствените организации с предмет на дейност защитата на правата на човека или които имат легитимен интерес от борбата с дискриминацията, са процесуално легитимирани, когато дискриминацията се проявява в тяхната област на дейности и засяга общност или група лица“.

- 20 Член 5, параграф 2 от Правителствено постановление № 2 от 12 юли 2001 г. относно правния режим на административните нарушения, изменено и допълнено впоследствие (*Monitorul Oficial al României*, част I, № 410 от 25 юли 2001 г., наричано по-нататък „ОГ № 2/2001“), гласи:
- „Административните нарушения се наказват главно с: а) предупреждение; б) административна глоба; с) полагане на общественополезен труд“.
- 21 Съгласно член 7, параграф 1 от ОГ № 2/2001 „с предупреждение в устна или в писмена форма се обръща внимание на нарушителя за обществената опасност на извършените от него деяния, като то се придружава с препоръка да се спазват законовите разпоредби“.
- 22 По силата на член 13, параграф 1 от ОГ № 2/2001 срокът на погасителната давност за налагане на административна глоба е 6 месеца, считано от датата на извършване на деянието.
- 23 Член 13, параграф 4 от ОГ № 2/2001 предвижда възможността със специални закони за налагане на административните наказания да се определят други срокове на погасителна давност.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 24 На 3 март 2010 г. Ассерт, неправителствена организация, чиято цел е да разпространява и да защитава правата на лицата, които са лесбийки, гейове, бисексуални и транссексуални, подава жалба срещу г-н Becali и SC Fotbal Club Steaua București SA (наричан по-нататък „FC Steaua“), като изтъква, че е нарушен принципът на равно третиране в областта на наемането на работа.
- 25 В подкрепа на своята жалба Ассерт поддържа, че в интервю във връзка с евентуалния трансфер на професионалния футболист Х и с предполагаемата сексуална ориентация на последния, на 13 февруари 2010 г. г-н Becali е направил изявления, чието съдържание се възпроизвежда в първия въпрос, поставен в настоящото преюдициално запитване. От тези изявления произтичащо по-специално че г-н Becali предпочитал по-скоро да наеме играч от младежкия отбор, отколкото футболист, представян като хомосексуалист. Според Ассерт предположенията на журналистите, повторени от г-н Becali, съгласно които Х бил хомосексуалист, са причината за провала на сключването на трудов договор с този играч.
- 26 Ассерт поддържа, че г-н Becali е допуснал пряка дискриминация, основана на сексуална ориентация, като е нарушил принципа на равно третиране в областта на наемането на работа и е накърнил достойнството на лицата, които са хомосексуалисти.
- 27 Що се отнася до другата страна — ответник пред CNCD, FC Steaua, според Ассерт независимо от обстоятелството, че изявленията на г-н Becali са били разпространени в медиите, в нито един момент този футболен клуб не се е разграничил от тези изявления. Напротив, адвокатът на FC Steaua потвърдил, че такава е клубната политика при наемането на играчите, с мотива че „отборът е семейство“ и че присъствието на хомосексуалист в него „би довело до напрежение в отбора и сред зрителите“. От друга страна, Ассерт приема, че в момента, в който г-н Becali е направил съответните изявления, той все още е бил акционер във FC Steaua.
- 28 С решение от 13 октомври 2010 г. CNCD преценява, че положението в главното производство не попада в приложното поле на евентуално трудово правоотношение. Изявленията на г-н Becali не можело според CNCD да бъдат разглеждани като изявления на работодател или на негов законен представител, или на лице, отговарящо за наемането на работа, щом като към момента на съответните изявления г-н М. Becali е имал качеството на акционер на FC Steaua.

- 29 CNCD счита обаче, че изявленията на г-н Becali съставляват дискриминация под формата на тормоз. Затова този орган го наказва с предупреждение, единственото възможно наказание към онзи момент съгласно член 13, параграф 1 от OG № 2/2001, тъй като решението на CNCD е прието след изтичането на шест месеца от датата, на която са настъпили фактите.
- 30 Ассерт подава жалба пред запитващата юрисдикция срещу това решение, като по същество иска, на първо място, неговата отмяна, след това, да се установи, че разглежданите факти попадат в областта на трудовите правоотношения и че са налице факти, позволяващи да се предположи наличието на дискриминация, и накрая, да бъде наложена имуществена санкция вместо предупреждение.
- 31 Запитващата юрисдикция приема, че Решение на Съда от 10 юли 2008 г. по дело Feryn (C-54/07, Сборник, стр. I-5187) не внася разяснения в достатъчна степен за случаите, в които дискриминационните изявления са направени от лице, което от правна гледна точка не може да ангажира волята на наемащото персонала дружество, но което поради тесните си връзки с това дружество би могло да повлияе по решаващ начин върху неговото решение или най-малкото би могло да бъде възприемано като лице, което може да повлияе на това решение по решаващ начин.
- 32 Запитващата юрисдикция счита, че във всички случаи връзката между FC Steaua и г-н Becali е нетипична. Всъщност, от правна страна, последният е продал притежаваните от него акции от FC Steaua на 8 февруари 2010 г., като тази продажба е вписана в търговския регистър на 23 февруари същата година, докато дискриминационните изявления са направени на 13 февруари 2010 г. Видно от преписката, с която разполага Съдът, в румънското право продажбата на акции може да бъде противопоставена на трети лица едва считано от датата, на която тя е публично оповестена чрез вписването ѝ в търговския регистър. Според запитващата юрисдикция, след като е продал своите акции, г-н Becali не е променил поведението си в своите публични изяви и е продължил да се определя като „спонсора“ на FC Steaua. При тези условия поне в колективната „представа“ той е запазил същите отношения с FC Steaua, каквито е имал, преди да продаде своите акции.
- 33 Освен това запитващата юрисдикция по същество си задава въпроса дали в рамките на предвиденото в член 10 от Директива 2000/78 разместване на тежестта на доказване би могло да се окаже, че задължението на един професионален футболен клуб да докаже отсъствието на дискриминация, основана на сексуална ориентация, на практика е невъзможно да бъде изпълнено, доколкото доказването на обстоятелството, че подобен клуб е наемал играчи без оглед на тяхната сексуална ориентация, криело опасност, според тази юрисдикция, от накръняване на правото на зачитане на личния живот.
- 34 Посочената юрисдикция изтъква, че по силата на член 13, параграф 1 от OG № 2/2001, независимо от сериозността на евентуална дискриминация, установена от CNCD, когато последният взема решение след изтичането на шестмесечен срок, считано от настъпването на съответните факти, той не налага каквато и да било административна имуществена санкция, а може само да наложи така наречената санкция „предупреждение“ по смисъла на член 7, параграф 1 от същото правителствено постановление, за която нямало да тече погасителна давност.

35 При това положение Curtea de Apel Bucureşti решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Приложими ли са разпоредбите на член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2000/78/ЕО към случая, в който акционер във футболен клуб, който представя себе си и е възприеман от медиите и от обществото като основен ръководител („шеф“) на този футболен клуб, заявява в медиите следното:

„Дори FC Steaua да се разпадне, няма да взема хомосексуалист в отбора. Слуховете са си слухове, но да пишеш нещо, което не е вярно, а и да го поставиш на първа страница... Може да е лъжа, че [футболистът [...]] X [...] е хомосексуалист. Но ако е вярно? [...] Казвах на един от моите чичовци, който не вярваше нито в Сатаната, нито в Господа. Казвах му: „да допуснем, че Господ не съществува. А ако съществува? Какво ще загубиш, ако се причастиш? Няма ли да е добре да отидеш в рая?“. Той каза, че съм прав. Един месец преди да почине, се причасти. Бог да го прости. В семейството ми няма какво да търси гей, а [FC Steaua] е моето семейство. По-добре да играем с играч от юношите, отколкото с гей. При мен няма дискриминация. Никой не може да ме задължи да работя с някого. И аз имам право да работя с когото ми харесва, така както и те имат права“.

„Дори Steaua да се разпадне, няма да взема хомосексуалист в отбора! Може да е лъжа, че е хомосексуалист. Но ако е истина? В семейството ми няма какво да търси гей, а [FC Steaua] е моето семейство. Вместо хомосексуалист, по-добре да пуснем на терена един от юношите. При мен няма дискриминация. Никой не може да ме задължи да работя с някого. И аз имам право да работя с когото ми харесва, така както и те имат права. И Господ да ми каже довечера, че 100 % X. не е хомосексуалист, пак няма да го взема! Прекалено много се писа по вестниците, че е хомосексуалист. И без пари да ми го даде [настоящият клуб на футболиста X], пак няма да го взема вече! Може да е и най-големият побойник и най-големият пияница... щом е хомосексуалист, не искам вече да чувам за него“.

- 2) Доколко горните изявления могат да бъдат квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация“ в съответствие с член 10, параграф 1 от [Директива 2000/78] от страна на ответника [FC Steaua]?
- 3) Доколко е налице „*probatio diabolica*“, щом като в производството по делото се обръща тежестта на доказване в съответствие с член 10, параграф 1 от [Директива 2000/78] и щом като от ответника по жалбата FC Steaua се иска да докаже факта, че няма нарушение на принципа на равно третиране, по-конкретно да докаже обстоятелството, че наемането на работа не се свързва със сексуалната ориентация?
- 4) Дали невъзможността, в съответствие с член 13, параграф 1 от [ОГ № 2/2001], да се наложи административно наказание под формата на глоба в случаите на дискриминация след изтичане на срока на погасителна давност от шест месеца, считано от датата на извършване на деянието, противоречи на член 17 от Директива 2000/78[...], в смисъл че в случаите на дискриминация санкциите следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни съображения

- 36 Видно от практиката на Съда, наличието на пряка дискриминация по смисъла на член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2000/78 не предполага съществуването на тъжител, който да може да бъде идентифициран и който да поддържа, че е жертва на такава дискриминация (вж. във връзка с Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19), Решение по дело Feryn, посочено по-горе, точки 23—25).
- 37 Всъщност, като се има предвид по-специално член 8, параграф 1, от Директива 2000/78, член 9, параграф 2 от нея не изключва по никакъв начин възможността държавите членки да предвиждат в националните си законодателства право за сдруженията, които имат законен интерес от това да се гарантира спазването на тази директива, да инициират съдебно или административно производство с цел осигуряване спазването на произтичащите от посочената директива задължения, без да действат от името на определен тъжител или в отсъствието на тъжител, който да може да бъде идентифициран (вж. и Решение по дело Feryn, посочено по-горе, точка 27).
- 38 Когато държава членка предвиди такова право, видно от прочита на член 8, параграф 1, във връзка с член 9, параграф 2, както и с член 10, параграфи 1, 2 и 4 от Директива 2000/78, тя не изключва и това възлагането на тежестта на доказване, така както то е предвидено в този член 10, параграф 1, да се прилага и в положения, в които такова сдружение инициира производство, без да действа от името или в подкрепа на определен тъжител или със съгласието на последния. В настоящия случай, видно от самия текст на втория и третия от отправените въпроси, според запитващата юрисдикция раз местването на доказателствената тежест, предвидено в член 10, параграф 1 от посочената директива, ако случаят е такъв и в зависимост от отговорите, дадени от Съда на тези въпроси, е от естество да бъде приложено към спора в главното производство.
- 39 Пред Съда не се оспорва, че Асепт е сдружение от вида на посочените в член 9, параграф 2 от Директива 2000/78, че разпоредбата на член 28, параграф 1 от ОГ № 137/2000 му дава възможност да инициира съдебни или административни производства с цел осигуряване спазването на произтичащите от тази директива задължения, без да действа от името на определен тъжител, и че то може да бъде разглеждано като „заинтересовано лице“ по смисъла на член 20, параграф 6 от същото правителствено постановление.

По първия и втория въпрос

- 40 С първите два въпроса се иска да се определи по същество дали член 2, параграф 2 и член 10, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкуват в смисъл, че обстоятелства като тези, които са в основата на спора в главното производство, могат да бъдат квалифицирани по отношение на професионален футболен клуб като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“, щом като съответните изявления са направени от лице, което се представя и се възприема от медиите, както и от обществеността като основен ръководител на този клуб, без обаче то да има правото да ангажира волята на дружеството или да го представлява по въпросите на наемането на работа.
- 41 Важно е най-напред да се припомни, че в рамките на производство по член 267 ДФЕС Съдът не е компетентен да се произнася по обстоятелствата в главното производство или да прилага тълкуваните от него норми по отношение на национални положения, тъй като тези въпроси са

от изключителната компетентност на националната юрисдикция (вж. по-специално Решение от 30 март 2006 г. по дело *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, *Recueil*, стр. I-2941, точка 69 и цитираната съдебна практика). Също така не е от компетентност на Съда да взема становище по това дали обстоятелствата, които са в основата на спора в главното производство, така както са изложени в акта за отправяне на преюдициалното запитване, сочат дискриминация, основана на сексуална ориентация.

- 42 Видно от съображение 15 от Директива 2000/78, преценката на фактите, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация, е от компетентност на националните съдебни органи или на други компетентни органи съгласно националното право или националните практики (вж. Решение от 19 април 2012 г. по дело *Meister*, C-415/10, точка 37). В съответствие с предвидения в член 10, параграф 1 от тази директива механизъм, ако бъдат представени подобни факти, в тежест на ответника е след това да докаже пред този орган, че независимо от тези съмнения за дискриминация, принципът на равно третиране по смисъла на член 2, параграф 1 от същата директива не е бил нарушен.
- 43 В този случай Съдът може да даде на националната юрисдикция всички насоки за тълкуване на правото на Съюза, които могат да ѝ бъдат полезни за нейното решение (вж. по-специално Решение по дело *Feryn*, точка 19 и цитираната съдебна практика). (вж. по-специално Решение по дело *Feryn*, посочено по-горе, точка 19 и цитираната съдебна практика, както и Решение от 6 септември 2011 г. по дело *Patriciello*, C-163/10, *Сборник*, стр. I-7565, точка 21).
- 44 В това отношение следва да се отбележи, че видно от член 1 и от член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78, по своето естество тя може да се прилага към положения като тези, които са в основата на спора в главното производство, отнасящи се, в областта на наемането на работа и на труда, до изявления, свързани с „условията за достъп до заетост[...], включително [с] условията] за наемане на работа“.
- 45 Без значение за тази констатация е обстоятелството, изтъкнато в рамките на главното производство, че системата за наемане на професионални футболисти не се основава на обществена поръчка или на преки преговори след процедура за подбор, която предполага представяне на кандидатури и техния предварителен подбор с оглед на интереса на работодателя. Всъщност, видно от установената практика на Съда, от гледна точка на целите на Съюза спортната дейност попада в обхвата на правото на Съюза, доколкото тя съставлява икономическа дейност (вж. по-специално Решение от 14 юли 1976 г. по дело *Donà*, 13/76, *Recueil*, стр. 1333, точка 12 и Решение от 16 март 2010 г. по дело *Olympique Lyonnais*, C-325/08, *Сборник*, стр. I-2177, точка 27). Това се отнася за дейността на професионалните или полупрофесионалните футболисти, щом като те упражняват дейност като наети лица или извършват възмездно доставки на услуги (Решение от 15 декември 1995 г. по дело *Bosman*, C-415/93, *Recueil*, стр. I-4921, точка 73).
- 46 Както отбелязва по същество запитващата юрисдикция, в конкретния спор, по който е произнесено Решение по дело *Feryn*, посочено по-горе, става въпрос за изявления, направени от един от управителите на дружеството *Feryn NV*, който е имал, видно от текста на преюдициалните въпроси от делото, по което е произнесено посоченото съдебно решение, правото да определя политиката за наемане на работа (вж. Решение по дело *Feryn*, посочено по-горе, точки 2, 16, 18 и 20).
- 47 От посоченото по-горе Решение по дело *Feryn* обаче не става ясно, че за да се установи съществуването на „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“ в съответствие с член 10, параграф 1 от Директива 2000/78, авторът на изявленията относно политиката за наемане на работа на едно дружество трябва непременно да има правото да определя директно тази политика или да ангажира волята на това дружество или да го представлява по въпросите за наемане на работа.

- 48 Всъщност само по себе си обстоятелството, че изявления като разглежданите по делото в главното производство не са направени директно от определен ответник, не изключва непременно, че по отношение на тази страна може да се установи съществуването на „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“ по смисъла на член 10, параграф 1 от посочената директива.
- 49 От това следва, че работодателят ответник не може да оспори съществуването на факти, от които може да бъде заключено, че той провежда дискриминационна политика за наемане на работа, като се ограничи да посочи, че изявленията, внушаващи съществуването на хомофобска политика на наемане на работа, са направени от лице, което, макар да заявява и да изглежда, че играе важна роля в управлението на този работодател, не е оправомощено да ангажира неговата воля по въпросите за наемането на работа.
- 50 В положение като това в главното производство обстоятелството, че един такъв работодател не се е разграничил категорично от разглежданите изявления, съставлява критерий, с който сезираната юрисдикция може да се съобрази в рамките на общата преценка на фактите.
- 51 В това отношение следва да се припомни, че възприемането им от обществеността или от засегнатите среди може да бъде относим критерий за общата преценка на разглежданите в главното производство изявления (вж. в този смисъл Решение от 17 април 2007 г. по дело AGM-COS.MET, C-470/03, Сборник, стр. I-2749, точки 55—58).
- 52 От друга страна, противно на това, което CNCD дава да се разбере както в писменото, така и в устното си становище, представено пред Съда, обстоятелството, че професионален футболен клуб като разглеждания в главното производство не е започнал каквито и да било преговори за наемането на работа на спортист, представян като хомосексуалист, не изключва възможността някои факти, позволяващи да се заключи за наличието на дискриминация, прилагана от този клуб, да бъдат приети за установени.
- 53 С оглед на предходното на първия и на втория въпрос следва да се отговори, че член 2, параграф 2 и член 10, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкуват в смисъл, че факти като тези, които са в основата на спора в главното производство, могат да бъдат квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“, що се отнася до професионален футболен клуб, щом като съответните изявления са направени от лице, което се представя и се възприема от обществеността като основен ръководител на този клуб, без обаче да има непременно правото да ангажира клуба или да го представлява по въпросите на наемането на работа.

По третия въпрос

- 54 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали в хипотезата, при която факти като тези, които са в основата на спора в главното производство, биха били квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“, основана на сексуална дискриминация при наемането на играчи от професионален футболен клуб, тежестта на доказване, така както тя е уредена в член 10, параграф 1 от Директива 2000/78, не води до това да се изисква доказателство, което не би било възможно да бъде представено, без да се накърни правото на зачитане на личния живот.
- 55 В това отношение, видно от практиката на Съда, когато са установени факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация по смисъла на посочената директива, ефективното прилагане на принципа на равно третиране изисква тежестта на доказване да лежи върху

съответните ответници, които трябва да докажат, че не е имало нарушение на посочения принцип (вж. в този смисъл Решение от 17 юли 2008 г. по дело *Coleman*, C-303/06, Сборник, стр. I-5603, точка 54).

- 56 В този контекст ответниците биха могли да оспорят пред компетентните национални органи наличието на подобно нарушение, като докажат с всякакви правни средства, че тяхната политика на наемане на работа е изградена на фактори, чужди на всякаква дискриминация, основана на сексуална ориентация.
- 57 За да се обори обикновената презумпция, чието съществуване може да е резултат от член 10, параграф 1 от Директива 2000/78, не е необходимо ответникът да доказва, че в миналото са наемани лица с определена сексуална ориентация, тъй като това изискване може при определени обстоятелства да накърни правото на зачитане на личния живот.
- 58 В рамките на общата преценка, която сезираният национален съдебен орган има за задача да извърши, съмненията за евентуално съществуване на дискриминация, основана на сексуална ориентация, биха могли да бъдат отхвърлени въз основа на съвкупност от съвпадащи доказателства. Така както изтъква по същество *Асепт*, част от тези доказателства може да бъде например определена реакция на съответния ответник в посока на категоричното му дистанциране от публичните изявления, които са в основата на съмненията за наличие на дискриминация, както и приемането на изрични разпоредби от тази страна по делото в областта на политиката на наемане на работа, които да гарантират спазването на принципа на равно третиране по смисъла на Директива 2000/78.
- 59 Предвид изложеното по-горе на третия въпрос следва да се отговори, че член 10, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, в която факти като тези, които са в основата на спора в главното производство, биха били квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“, основана на сексуална ориентация, при наемането на играчи от професионален футболен клуб, тежестта на доказване, така както тя е уредена в член 10, параграф 1 от Директива 2000/78, не налага да се изисква доказателство, което не би било възможно да бъде представено без да се накърни правото на зачитане на личния живот.

По четвъртия въпрос

- 60 С четвъртия въпрос запитващата юрисдикция пита по същество дали следва член 17 от Директива 2000/78 да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която при установяване на дискриминация, основана на сексуална ориентация, е възможно да се наложи само предупреждение като това в главното производство, щом като подобна констатация е направена след изтичане на срока на погасителна давност от шест месеца, считано от датата на настъпването на фактите.
- 61 Член 17 от Директива 2000/78 възлага на държавите членки отговорността да определят уредбата на приложимите санкции за нарушения на националните разпоредби, приети в изпълнение на тази директива, и да вземат всички необходими мерки, за да гарантират прилагането на тези санкции. Макар и да не предвижда конкретни санкции, този член уточнява, че приложимите санкции за нарушения на националните разпоредби, приети в изпълнение на тази директива, трябва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи.
- 62 В производство, в което сдружение, оправомощено от закона за тази цел, иска установяването и санкционирането на дискриминация по смисъла на член 2, параграф 2 от Директива 2000/78, санкциите, които трябва да бъдат предвидени от националното право съгласно член 17 от тази

директива, трябва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи, включително и в случаите, в които няма жертва, която да може да бъде идентифицирана (вж. по аналогия Решение по дело Feryn, посочено по-горе, точки 38 и 40).

- 63 От това следва, че приетата с оглед на транспонирането на член 17 от Директива 2000/78 правна уредба на санкциите в правния ред на държава членка трябва да гарантира по-конкретно, наред с мерките, приети в изпълнение на член 9 от същата директива, ефективна и ефикасна правна защита на изведените от нея права (по аналогия вж. по-специално Решение от 22 април 1997 г. по дело *Draehmpaehl*, C-180/95, Recueil, стр. I-2195, точки 24, 39 и 40). Строгостта на санкциите трябва да бъде в съответствие с тежестта на наказваните с тях нарушения, включително и като гарантират реално възпиращ ефект (в този смисъл вж. по-специално Решение от 8 юни 1994 г. по дело Комисия/Обединено кралство, C-383/92, Recueil, стр. I-2479, точка 42, както и Решение по дело *Draehmpaehl*, посочено по-горе, точка 40), като същевременно съблюдават основния принцип на пропорционалност (вж. в този смисъл Решение от 6 ноември 2003 г. по дело *Lindqvist*, C-101/01, Recueil, стр. I-12971, точки 87 и 88, както и Решение от 5 юли 2007 г. по дело *Ntönik и Pikoulas*, C-430/05, Сборник, стр. I-5835, точка 53).
- 64 Във всички случаи една напълно символична санкция не би могла да бъде приета за съвместима с правилното и ефикасно изпълнение на Директива 2000/78.
- 65 В конкретния случай, видно от представената пред Съда преписка, шестмесечният срок на погасителна давност, предвиден в член 13, параграф 1 от OG № 2/2001, започва да тече, считано от датата, на която са настъпили съответните факти, докато срокът за подаване на жалба, предвиден в член 20 от OG № 137/2000, който е едногодишен, започва да тече от същия момент. От това следва, че е възможно един жалбоподател да сезира валидно CNCD със жалба за дискриминация по смисъла на Директива 2000/78 между шест и дванадесет месеца след настъпване на фактите, които са в основата на тази жалба, като съгласно възприетото от CNCD тълкуване на националното право санкцията, предвидена в член 26, параграф 1, от OG № 137/2000, вече не би било възможно да бъде наложена. Във всички случаи от представените пред Съда становища е видно, че дори когато една жалба е подадена много преди изтичане на този шестмесечен срок, и независимо от разпоредбите на член 20, параграф 7 от OG № 137/2000, е възможно решението на CNCD по твърдения за дискриминация, основана на сексуална ориентация, да бъде произнесено едва след изтичането на шестмесечния срок на погасителна давност.
- 66 В такива положения, видно по-специално от точки 17, 21 и 34 от настоящото съдебно решение, в практиката на CNCD, независимо от тежестта на една дискриминация, установена от последния, наложената санкция не е глоба, предвидена в OG № 137/2000, постановление, имащо за цел по-конкретно транспонирането на Директива 2000/78, а една неимуществена санкция, предвидена в националното право, която по принцип се състои в устно или писмено предупреждение, придружено с „препоръка да се спазват законовите разпоредби“.
- 67 Задача на запитващата юрисдикция е да провери дали при условия като изложените в предходната точка заинтересованите страни, които докажат правен интерес, биха могли да бъдат до такава степен пасивни в защитата на правата, които черпят от националната правна уредба за транспониране на Директива 2000/78, че правната уредба на санкциите, приета с цел нейното транспониране, да няма реално възпиращ характер (вж. по аналогия Решение по дело *Draehmpaehl*, посочено по-горе, точка 40). Що се отнася до възпиращия ефект на санкцията, запитващата юрисдикция би могла също да вземе предвид, когато случаят е такъв, евентуален рецидив от страна на съответния ответник.

- 68 Естествено, самият факт, че определена санкция не е имуществена по своето същество, не означава, че тя има чисто символичен характер (вж. в този смисъл Решение по дело Ferguson, посочено по-горе, точка 39), особено ако е придружена с подходящата степен на публичност и в хипотезата, при която би улеснила, в рамките на евентуални иски за търсене на гражданска отговорност, доказването на дискриминация по силата на посочената директива.
- 69 Все пак задача на запитващата юрисдикция е да провери дали санкция като обикновено предупреждение е подходяща в положение като това в главното производство (вж. по аналогия Решение от 2 август 1993 г. по дело Marshall, C-271/91, Recueil, стр. I-4367, точка 25). В това отношение съществуването на възможността за иск за търсене на гражданска отговорност на основание член 27 от ОГ № 137/2000, срокът за предявяването на който е тригодишен, не би могло само по себе си да компенсира евентуални недостатъци от гледна точка на ефективността, пропорционалността или на възпиращия характер на санкцията, установени от посочената юрисдикция по отношение на положението, изложено в точка 66 от настоящото съдебно решение. Всъщност, както Асерпт изтъква в съдебното заседание пред Съда, когато сдружение от вида на визираните в член 9, параграф 2 от Директива 2000/78, не подава жалба по съдебен ред от името на конкретни жертви на дискриминация, би могло да бъде трудно да се докаже, че е налице вреда за това сдружение по смисъла на релевантните национални правни норми.
- 70 От друга страна, ако се окаже, както изтъква Асерпт, че санкцията, която се състои в предупреждение, в румънския правен ред по принцип се налага единствено за напълно малозначителни деяния, това обстоятелство щяло да подсказва, че тази санкция не съответства на тежестта на едно нарушение на принципа на равно третиране по смисъла на посочената директива.
- 71 Във всички случаи следва да се припомни, че в съответствие с постоянната съдебна практика на Съда, когато едно положение попада в приложното поле на дадена директива, при прилагането на националното право националните юрисдикции са длъжни да го тълкуват, доколкото е възможно, в светлината на текста и на целите на съответната директива, за да осъществят търсения от нея резултат (в този смисъл вж. по-специално Решение от 10 април 1984 г. по дело Von Colson и Kamann, 14/83, Recueil, стр. 1891, точки 26 и 28, Решение от 13 ноември 1990 г. по дело Marleasing, C-106/89, Recueil, стр. I-4135, точка 8, Решение от 10 март 2005 г. по дело Nikoloudi, C-196/02, Recueil, стр. I-1789, точка 73, както и Решение от 28 януари 2010 г. по дело Uniplex (UK), C-406/08, Сборник, стр. I-817, точки 45 и 46).
- 72 Затова задача на запитващата юрисдикция е да прецени в делото по главното производство дали, така както предлага Асерпт, член 26, параграф 1 от ОГ № 137/2000 би могъл да тълкуван в смисъл, че шестмесечният срок на погасителна давност по член 13, параграф 1 от ОГ № 2/2001 не се прилага по отношение на санкциите, предвидени в този член 26, параграф 1.
- 73 С оглед на гореизложените съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 17 от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, по силата на която при установяване на дискриминация, основана на сексуална ориентация, по смисъла на тази директива, е възможно да се отправи само предупреждение като това в главното производство, когато такава констатация е направена след изтичане на шестмесечния срок на погасителна давност, считано от датата на настъпване на фактите, щом като съгласно същата тази правна уредба такава дискриминация не се наказва при материалноправни и процесуалноправни условия, придаващи на санкцията ефективен, пропорционален и възпиращ характер. Задача на запитващата юрисдикция е да прецени дали е такъв случаят с разглежданата в главното производство правна уредба, и ако това е така, да тълкува националното право в светлината на текста и на целта на посочената директива за осъществяване на търсения от нея резултат.

По съдебните разноси

- 74 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

- 1) Член 2, параграф 2 и член 10, параграф 1 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че факти като тези, които са в основата на спора в главното производство, могат да бъдат квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“ що се отнася до професионален футболен клуб, щом като съответните изявления са направени от лице, което се представя и се възприема от общественото мнение като основен ръководител на този клуб, без обаче то да има непременно правото да ангажира клуба или да го представлява по въпросите на наемането на работа.
- 2) Член 10, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, при която факти като тези, които са в основата на спора в главното производство, биха били квалифицирани като „факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация“, основана на сексуална ориентация, при наемането на играчи от професионален футболен клуб, тежестта на доказване, така както тя е уредена в член 10, параграф 1 от Директива 2000/78, не налага да се изисква доказателство, което не би било възможно да бъде представено, без да се накърни правото на зачитане на личния живот.
- 3) Член 17 от Директива 2000/78 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, по силата на която при установяване на дискриминация, основана на сексуална ориентация, по смисъла на тази директива, е възможно да се наложи само предупреждение като това в главното производство, когато подобна констатация е направена след изтичането на шестмесечния срок на погасителна давност, считано от датата на настъпване на фактите, щом като съгласно същата тази правна уредба такава дискриминация не се наказва при материалноправни и процесуалноправни условия, придаващи на санкцията ефективен, пропорционален и възпиращ характер. Задача на запитващата юрисдикция е да прецени дали е такъв случаят с разглежданата в главното производство правна уредба, и ако това е така, да тълкува националното право в светлината на текста и на целта на посочената директива за осъществяване на търсения от нея резултат.

Подписи